

Speakers' Corner: Jan van Koningsveld

Compliance & offshore-wereld: 'Je ziet het pas als je het doorhebt'

De risico's van transacties met offshore-vennootschappen

De wereld wordt steeds internationaler. De tijd dat een compliancemedewerker alleen te maken kreeg met binnenlandse rechtsvormen ligt achter ons. Uit onderzoek komt naar voren dat in de helft van alle witwas- en fraudezaken offshore-vennootschappen (OSV's) worden gebruikt en dat de helft van alle geldtransacties offshore plaatsvindt.¹ Volgens mijn eigen onderzoek staat ongeveer een derde van het wereldwijde vermogen geparkeerd op offshore-bankrekeningen zonder dat dit altijd aan de belastingdienst in het woonland wordt opgegeven. De kans dat u als compliancemedewerker met (gebruik of misbruik van) offshore-vennootschappen te maken krijgt is 100%.

Internationaal is er een spanningsveld waar te nemen tussen enerzijds de toenemende roep van overheden en internationale organisaties (FATF, OECD) om transparantie, vooral ten aanzien van bestuurders, aandeelhouders, UBO's en geldstromen en anderzijds de behoefte van personen en bedrijven om allerlei winstgerichte (al dan niet strafbare) feiten aan het zicht van de buitenwereld te onttrekken. Tevens is waar te nemen dat de maatschappelijke en politieke opvattingen over belastingontwijking veranderen van legaal acceptabel naar moreel onacceptabel. Een

voorbeeld hiervan is de huidige aanpak van de OECD en de EU over belastingontwijking door multinationals. Ondanks het grote maatschappelijke, politieke en financiële belang is er in Nederland nauwelijks structureel aandacht voor de offshore-wereld en de bijkomende risico's. Gelet op de enorme belangen en risico's is dat onbegrijpelijk. Heeft dat te maken met het niet zien van offshore-transacties, een gebrek aan kennis of spelen hierbij andere factoren een rol zoals commerciële neveneffecten? In deze korte bijdrage beperk ik mij tot het belang en het begrip OSV en zal ik slot tot enige adviezen aanreiken. Als compliancemedewerker bij een financiële instelling heeft u natuurlijk kennis van de relevante wet- en regelgeving op het gebied van anti-witwasbeleid, sanctiewetgeving, de witwasindicatoren in de leidraden Wwft en relevante jurisprudentie. De Nederlandse Bank heeft daar een nieuw kennisveld aan toegevoegd: als compliancemedewerker moet men nu ook kennis

---

¹ Enige voorbeelden: de drugs crimineel Klaas Bruinsma, de voor witwassen veroordeelde vastgoedhandelaar Paarlberg, het van corruptie verdachte olieconcern SBM Offshore, de Stichting Loterijverlies, enige FIFA-bestuurders en recentelijk het Russische telecombedrijf VimpelCom.

hebben van de fiscale en corruptierisico's van de klant.² Kortom: een fikse uitbreiding van taken. Duidelijke en praktisch toepasbare fraude-indicatoren kunnen hierbij helpen.

Een compliancemedewerker maakt een op risico gebaseerde afweging van de dienstverlening aan een bepaalde klant en stelt op basis daarvan een risicoprofiel op. Het gebruik van offshore-dienstverlening van de klant is daar een onderdeel van. Zonder vermelding van relevante offshore-participatie zal het risicoprofiel onvolkomen en incorrect zijn en daarmee voorbij schieten aan het doel ervan. Naar mijn mening zal de compliance-dienstverlening substantieel verbeteren als de rol van de OSV explicieter wordt meegenomen in de beschrijving van fraudepatronen en typische kenmerken van OSV-misbruik worden betrokken in de risicoprofieling.

De financiële offshore-wereld is een dynamische en innovatieve markt waar allerlei producten en diensten worden aangeboden zoals: offshore-entiteiten (vennootschappen, Angelsaksische trusts³ en allerlei stichtingsvormen), bankaccounts, nominee dienstverlening, scheeps- en vliegtuigregistratie en vrijhandelszones⁴. In deze bijdrage beperk ik mij tot het belangrijkste product: de offshore-vennootschap. Maar: wat is eigenlijk een offshore-vennootschap? En welke belangen spelen er?

Begrip offshore-vennootschap

De OSV wordt (inter)nationaal gezien als een van de meest risicovolle rechtsvormen.⁵ Niet alleen in het kader van antiwitwaswetgeving, maar ook in het kader van andere financiële delicten en de bestrijding daarvan.⁶ Echter, er bestaat geen eenduidige internationale juridische definitie van het begrip 'offshore-vennootschap'.⁷ In diverse rapporten van toezichthouders en internationale organisaties, zoals de FATF en de OECD, worden algemene en nietszeggende definities gebruikt, zoals '*corporate vehicles*' of '*legal entities*'. Een gevolg hiervan is een overkill aan disproportionele maatregelen die niet effectief en efficiënt zijn, omdat ze op vrijwel alle vormen en soorten vennootschappen zijn gericht, terwijl de grootste risico's naar mijn mening bestaan bij een specifieke groep buitenlandse rechtspersonen: de OSV.⁸ Voor mijn proefschrift heb ik de volgende definitie van een OSV gehanteerd:

'Een naar buitenlands recht opgerichte, rechtspersoonlijkheid bezittende privaatrechtelijk kapitaalvennootschap, die in het rechtsgebied van oprichting en/of statutaire vestiging geen economische bedrijvigheden mag ontplooiën (c.q. ontplooit) en waarvan de werkelijke gerechtigde(n) in een ander land woont dan waar de vennootschap gevestigd is'.

Omdat dit begrip nog steeds ruim is, zijn ter verdere begripsafbakening nog bijkomende kenmerken te noemen, zoals: de overheid in het land van oprichting heft geen directe belasting; de OSV heeft geen eigen fysiek kantoor(adres), personeel, communicatiemiddelen e.d.; de OSV heeft in het land van vestiging een agent

2 Zie: DNB 25 juni 2014, DNB toezichtthema's 2015 en DNB persbericht van 5 januari 2016.

3 De Angelsaksische rechtsvorm (let op: geen rechtspersoon) trust kent vele verschijningsvormen en is dus lastig te omschrijven. Kort gezegd betreft een trust een contractuele verhouding tussen de inbrenger van een vermogen (settlor) en de beheerder hiervan (trustee) ten behoeve van bepaalde begunstigden. Zie uitgebreider: Haags Trustverdrag 1985, artikel 2; FATF-typologierapport 'Misuse of corporate vehicles' uit 2006, bijlage 2 en de FATF Recommendations, 2013, p.115 (definitie van een express trust).

4 Voor het begrip en risico's van vrijhandelszones verwijs ik naar het FATF-typologierapport 'Money Laundering vulnerabilities of Free Trade Zones' van maart 2010.

5 FATF-typologierapport: 'The misuse of corporate vehicles', 2006; Nota Integriteit Financiële sector en Terrorismebestrijding 2001; en diverse Leidraden Wwft.

6 Zie: Bijlage 2 bij FEC-rapport vastgoed 2008, p. 15 e.v.; OECD 2009, p. 24/27; Diverse leidraden Wwft; FATF 2006, p. 4 en 32; FATF 2010, p. 32 en de brief van de minister van Financiën over de invoering van het UBO-register in Nederland van 10 februari 2016.

7 Hetzelfde geldt voor het begrip Belastingparadijs, Tax haven of Offshore Financial Centre. Wegens het ontbreken van eenduidige en objectieve criteria is het lastig om vast te stellen welk gebied als een belastingparadijs moet worden aangemerkt. Vrijwel iedere organisatie en/of land heeft zijn eigen criteria waardoor de samenstelling van zwarte lijsten politiek bepaald lijkt.

8 Een goed voorbeeld hiervan is de invoering van een UBO-register voor alle rechtspersonen in Nederland. Zie de hiervoor genoemde brief over de invoering en toepassingsbereik van het UBO-register.

(registered agent); de OSV wordt beheerd en bestuurd door (een medewerker van) een lokaal trust- of advocatenkantoor dat ook domicilie (kantooradres) verleent.

De keuze voor een land om de offshore-vennootschap in te vestigen, wordt vanuit misbruikperspectief ingegeven door de hoge mate van anonimiteitbevorderende elementen, zoals: belastingvrijdom, nominee dienstverlening⁹, aandelen aan toonder en een minimum aan deponeringsverplichtingen in openbare registers. Voor alle duidelijkheid: de oprichting en het gebruik maken van een OSV is op zich een legale activiteit.

Enige omvangsschattingen: aantal OSV's en hun vermogen
Uit mijn onderzoek blijkt dat wereldwijd ongeveer 2,1 miljoen OSV's staan geregistreerd in 40 verschillende jurisdicties. Deze OSV's heb ik in twee verschillende groepen onderverdeeld: zuivere (tabel 1)¹⁰ en gemengde (tabel 2) OSV's.¹¹

Het belang van dit onderscheid heeft mede te maken met de mate van risico's. In zijn algemeenheid zijn aan zuivere OSV's grotere risico's verbonden dan aan de gemengde OSV's in tabel 2.

Jurisdicties	
Anguilla	Guernsey
Antigua & Barbuda	Jersey
Bahama's	Nauru
Barbados	Niue
Belize	Samoa
Bermuda	Seychellen
Britse Maagdeneilanden	St. Kitts & Nevis
Brunei	St. Lucia
Cookeilanden	St. Vincent & Grenadines
Dominica	Turks & Caicos eilanden
Eiland of Man	Vanuatu
Grenada	

Tabel 1: Jurisdicties die zuivere offshore-vennootschappen aanbieden

9 Nominee-dienstverlening (nominee director/nominee shareholder) wordt internationaal gezien als een risico voor witwassen, omdat deze vorm van dienstverlening het mogelijk maakt om de identiteit van de werkelijke directeur/aandeelhouder te verhullen. Zie: OECD 2007, p. 3 en FATF-rapport: 'Guidance on Transparency and Beneficial Ownership', oktober 2014, p. 6.

Jurisdicties	
Aruba	Malta
Kaaimaneilanden	Maleisië/Labuan
Cyprus	Marshall eilanden
Gibraltar	Mauritius
Hong Kong	NL Antillen/Curaçao
Ierland	Panama
Liechtenstein	USA/Delaware
Luxemburg	Zwitserland
Madeira	

Tabel 2: Jurisdicties die gemengde offshore-vennootschappen aanbieden

Het financiële belang: 1/3 van de wereldwijde banktegoeden zijn offshore geplaatst

Schattingen over de omvang van het vermogen van OSV's hangen nauw samen met de gehanteerde definities van het begrip offshore en het begrip vermogen. Daarbij speelt ook dat maar een deel van het misdaadgeld wordt witgewassen. Concrete cijfers over misbruik van OSV's zijn er niet, omdat het niet in één bron wordt geregistreerd en een groot deel van de activiteiten zich aan het oog van de overheid onttrekt. Wel zijn er indicaties die enig zicht geven op het financiële belang.

De eerder genoemde 2,1 miljoen OSV's houden eind 2013 in totaal ongeveer € 5.565 miljard offshore aan bij bankinstellingen buiten de klassieke offshore-centra (bijvoorbeeld een BVI-vennootschap met een bankrekening in Zwitserland). Volgens cijfers van de Franse econoom Zucman is 80% hiervan niet opgegeven aan de belastingdienst in het

10 De groep van 23 zuivere offshore-vennootschappen wordt gevormd door voormalige Britse koloniën die allemaal dezelfde rechtsvorm gebruiken, namelijk de private limited companies by shares, die niet zijn onderworpen aan belastingheffing en die speciaal zijn ingericht voor dienstverlening aan niet ingezetenen. Deze vennootschappen worden ook wel IBC's genoemd. In zijn algemeenheid kent deze groep grotere risico's ten aanzien van de mogelijkheden van anonimiteit van de UBO zoals: belastingvrijstelling waardoor er bij de belastingdienst geen of zeer beperkte informatie beschikbaar is, geen deponeringsplicht van financiële gegevens; gebruik van nominee directors/shareholders, etc.

woonland van de eigenaren.¹² Omdat belastingfraude en witwassen steeds nauwer aan elkaar worden verbonden, is dit ook van belang voor de compliancemedewerker. Een tweede indicatie van het enorme belang is de constatering dat in 54% van alle omvangrijke witwas- en fraudezaken een offshore-vennootschap betrokken was.

Inherent aan de uitoefening van financiële dienstverlening zijn zaken als reputatierisico's en het risico van maatregelen van de toezichthouder. Als de compliancemedewerker de risico's van offshore-transacties niet goed inschat (bijvoorbeeld bij een lening of een factuur afkomstig van een BVI-vennootschap), niet de juiste vragen stelt of de UBO van de OSV niet of niet juist identificeert, dan kan dat leiden tot het ongewenst meewerken aan (belasting)fraude, corruptie, of witwassen van misdaadgeld. Op zo'n moment realiseren de eerder genoemde risico's zich, uitgedrukt in bijvoorbeeld financiële en strafrechtelijke gevolgen voor een organisatie en daarmee ook voor de compliancemedewerker.

Enige nuttige adviezen

1. Dubieuze OSV's-transacties ontmasker je alleen met een sterrenteam. Voor dossiers met een hoog risico geldt hetzelfde als in voetbal: bij de belangrijkste wedstrijd zet je je beste team in.
2. Verklein de hooiberg waarin je de speld zoekt. Met een goede analyse wordt het zoekgebied behapbaar. Belangrijk hierbij is om de juiste vragen te stellen: dat kan alleen indien er voldoende kennis is bij de compliance-medewerker.
3. Volg gerichte trainingen met betrekking tot dit onderwerp (bijvoorbeeld als onderdeel van de jaarlijkse accreditatie), deel bestaande kennis in de organisatie en stel kennisdocumenten op (bijvoorbeeld ten aanzien de structuren van de klanten, wijze van UBO-identificatie, en rechtsvormen per land). Dat voorkomt dat medewerkers elke keer opnieuw het wiel uitvinden waardoor kostbare tijd en energie verloren gaan.
4. Het toetsen en begrijpen van de legitimiteit en plausibiliteit van de eigendoms- en zeggenschapsstructuur.
5. Train niet alleen de medewerkers maar vergeet niet om ook de in het transactiemonitoringssysteem gehanteerde fraude-indicatoren te evalueren en te toetsen op hun actualiteit en doelmatigheid. Gelet op het gegeven dat er bij offshore transacties per definitie sprake is van grensoverschrijdende aspecten met risico landen, is het aan te raden dat de compliance medewerker(s) de fraude-indicatoren in het systeem voegen in samenspraak met een externe deskundige op dit gebied.

Na dit beknopte verhaal wil ik ervoor pleiten dat compliancemedewerkers hun kennis over de offshore-wereld in het algemeen, en de OSV in het bijzonder, vergroten. Dat is nodig want: het is zoals Johan Crujff het al eens zo treffend zei: "Je ziet het pas als je het doorhebt."

Mr. dr. T.J. (Jan) van Koningsveld werkte 25 jaar bij de FIOD en is oprichter en eigenaar van het Offshore Kenniscentrum in Almere. Het OKC is vooral actief met het geven van praktijkgerichte trainingen op het gebied van misbruik van binnen- en buitenlandse rechtspersonen, belastingontwijking en -ontduiking, kennismaking met de offshore-wereld en effectief bestrijden van witwassen. Tevens verricht het OKC integriteit en financiële feitenonderzoeken. Op 7 oktober 2015 is hij gepromoveerd aan de Universiteit van Tilburg op het onderwerp misbruik van offshore vennootschappen. In maart/april van dit jaar verschijnt een handelseditie van zijn proefschrift. Meer informatie is te vinden op www.okcnl.nl.

11 De groep van 17 gemengde offshore-vennootschappen is niet homogeen en bestaat uit verschillende rechtsvormen die ook een verschillend belastingregiem kennen.

12 G. Zucman, *Belastingparadijzen*, Uitgeverij Boom, 2015, p. 59.